

Vägen bort från judendomen

Dan ben Avraham: *Biblical Judaism*, kap. 6

(Översättning och bearbetning av Eivor Alpsten)

Vägen bort från judendomen

En av de mest betydelsefulla händelserna i historien är det beslut som tvingade fram den slutgiltiga separationen mellan synagogan och kyrkan, mellan biblisk judendom och kristendom. Hur kan man förklara att "kristendomen" som föddes i judendomens vagga skulle vända sig mot den och skilja sig så mycket från den, att judendom och kristendom i dag står i strid med varandra och är så olika varandra?

Vi ska se på de skeenden som format historien, och som i sin tur lett till schismen mellan judendom och kristendom. Vi bör komma ihåg att denna schism inte skedde över en natt utan att det var en lång process under århundraden, där många olika saker provocerade fram delningen.

Följande framställning visar hur denna process ledde fram till brytningen mellan dem.

1 Nasareernas sekt

Efter Jeshuas himmelfärd och den helige Andes utgjutande fortsatte de messianska judarna att delta i samma slags tillbedjan som de tidigare gjort. Vi bör komma ihåg att de aldrig lämnade sin judiska tro, men två viktiga saker hände.

1.1. Lärjungarna fortsatte att leva med sin kultur, sina seder, sitt livsmönster och de judiska Skrifterna. Men allt detta tolkades i det nya ljus som Messias fört med sig och med hjälp av den heliges Ande.

I sin predikan i Templet, innan Andens utgjutande kunde Petrus tolka Skrifterna, baserade på Messias liv och gärningar.

1.2. En ny religiös auktoritet trädde fram, nämligen den nya messianska Sanhedrin¹, som bestod av apostlarna och de äldste i Jerusalem.

Den slutliga auktoriteten, som bestämde hur man skulle leva och tillämpa Skrifterna för varje aspekt av det dagliga livet kom under apostlarnas auktoritet i stället för under sadduceerna. Denna auktoritet, genom Messias, avslöjades när apostlarna kallades av sadduceerna att klargöra under vems auktoritet de agerade. Deras svar visade under vems auktoritet de stod: "Döm själva om det är rätt inför Gud att lyda er och inte Gud?" (Apg 4:19).

---

¹ Sanhedrin, Stora Rådet, judarnas högsta inhemska myndighet på Jeshuas tid. Hebr. Beit Din.

Detta svar visar att judarna fått en ny ”auktoritet” för hur de skulle leva och att Jeshua själv hade gett dem denna auktoritet. Det messianska Rådets auktoritet som gjorde anspråk på gudomlig rätt, vilken de fått av Messias, mötte den auktoritet som det Stora Rådet i Jerusalem representerade.

I Israel fanns nu två auktoriteter, två Råd, sadduceernas och de messianskas. Sadduceernas Råd bestod av myndigheterna vid Templet, understödda av det romerska imperiet, som regerade utifrån sina egna politiska intressen. De messianskt troende handlade däremot under Messias auktoritet genom den heliges Ande. Sadduceernas Råd hade politisk auktoritet medan de messianska hade moralisk auktoritet. Denna skillnad skapade ett avstånd mellan de två grupperna.

Den nya messianska gemenskapen sågs som en gren av judendomen. Vi kan ge den namnet ”den messianska rörelsen” eller under det namn som vi finner i det Nya testamentet, nasareerna (Matt 2:23).

Ledarna för den messianska rörelsen sysselsatte sig inte genast med nationens politik. En gång hade de frågat Jeshua: ”Herre, är tiden nu inne för dig att återupprätta riket åt Israel?” (Apg 1:6), men de hade lämnat den religiöst-politiska utvecklingen i Israel åt det judiskt-rabbinska Rådet. I stället tog de ansvar för förkunnelsen om att Jeshua var Messias och att de profetiska löftena till Israel nu höll på att fullbordas.

Det messianska Rådet trodde förmodligen att Israels ledare och äldste slutligen skulle erkänna Jeshua som Messias, och att han snart skulle komma tillbaka, rädda hela nationen och ta den politiska makten så som profetiorna säger. Därför fortsatte man att acceptera det politiska ledarskapet i sadduceernas Råd. Man levde med sina judiska traditioner men från ett messianskt perspektiv och försökte visa för nationen Israel att Jeshua var Messias.

Den heliges Ande verkade mäktigt vid denna tid bland folket och fler och fler judar slöt sig till den messianska rörelsen, bland dem flera ledare och präster.

2 Inre opposition

När de judar som tillhörde andra judiska riktningar insåg att auktoriteten hos de messianska började ta över, började de tvinga på folket politiska, religiösa och ekonomiska system.

På samma sätt som den dåtida judendomen var pluralistisk med en mångfald av riktningar började den messianska rörelsen under det första århundradet att hämta intryck från olika håll. Fler och fler icke-judar tog emot det messianska budskapet, vilket påverkade rörelsen. Konservativa judar accepterade inte dessa hedningar om de inte hade gått igenom den vanliga processen för proselyter². Den messianska rörelsen växte genom icke-judarnas omvändelse, vilket skapade oro bland det judiska ledarskapet som kände sig hotat. De judiska nasareerna nöjde sig inte med att undervisa om Messias i Judeen utan också i Samarien och Galileen där man på grund av sitt geografiska läge inte var så ”judisk”.

---

² Proselyt var den icke-jude som övergått till judendomen genom omskärelse och reningsdop.

Besvikelsen hos de icke-messianska judarna växte så att de fientligheter, som börjat redan på Jeshuas tid och som vi läser om i evangelierna, blev allt hetsigare. Stora Rådet sökte stoppa den messianska expansionen med våld och fängelsestraff. Det var inför hotet om expansion av den messianska rörelsen som det icke-messianska Rådet, lett av sadduceerna och sammansatt av olika riktningar inom judendomen, framför allt av sadduceer och fariseer, kunde enas.

En av Stora Rådets medlemmar var Paulus (Shaul) som fått sin utbildning hos en av sin tids främsta rabbiner. Han fick tillåtelse att använda våld för att stoppa den messianska rörelsen. Under en av sina "razzior" fick han en uppenbarelse av Jeshua själv, då han var på väg till Damaskus för att fångsla de troende. "Mötet med Jeshua" innebar en helomvändning för Paulus och han anslöt sig till den rörelse han sökt bekämpa. Han blev den messianska rörelsens store missionär och hans verksamhet ledde till att den messianska rörelsen kunde gå över nationsgränserna för att föra ut evangeliet i den romerska världen. Andra apostlar tog evangeliet ännu längre bort.

Massomvändelser av hedningar bekymrade judarna, både de messianska och de icke-messianska. Spänningar uppstod mellan de båda grupperna och för att dämpa denna spänning fanns det messianska judar från Judeen som förespråkade att hedningarnas anslutning till den messianska rörelsen också skulle innebära att de konverterade till judendomen.

Det messianska Rådet samlades till krismöte (Apg 15). Hur skulle man göra med alla nyomvända icke-judar? Efter mycket diskussion beslöt man att de icke-judiska troende inte skulle behöva bli "judar" på det traditionella sättet genom omskärelse och proselytdop för att räknas som en del av Israel. Som omvända hedningar välkomnades de alltså till den messianska rörelsen. Men de ombads att anta fyra viktiga bibliska lagar för att möjliggöra bordsgemenskap mellan omskurna och oomskurna och minska spänningarna mellan de olika grupperna.

Detta beslut vid det messianska mötet skakade utan tvivel det Stora Rådet som tvingades inse att man höll på att förlora kontrollen, och att den messianska rörelsen tog över mer och mer. Man insåg att något måste göras och började därför alltmer förfölja den messianska rörelsen och dess ledare, i synnerhet Paulus av Tarsus. Men ju mer de förföljdes ju mer växte de.

Under den period som vi undersöker, nämligen: mellan Jeshuas himmelfärd (år 33 e.v.t.)³ och början av judarnas krig mot romarna (67 e.v.t.), har vi tre viktiga faktorer att ta i beaktande. Detta är en tidsrymd som täcker omkring 35 års historia, alltså nästan en hel generation.

3 De tre huvudfaktorerna är följande

- a) Teologiska skillnader
- b) Utövandet av auktoritet
- c) Inre förföljelser

---

³ e.v.t. = efter vår tideräkning.

3.1. Teologiska skillnader

Den teologiska diskussionen gällde huvudsakligen synen på Jeshua. Var han Messias eller inte? Skillnaderna verkade i två riktningar: för det första på judendomen och för det andra på den messianska judendomen. Judendomen började förändras från att vara pluralistisk med många riktningar till en enda riktning med en gemensam målsättning. Den verkade också på den messianska judendomen som började etablera sig själv som en ännu större identitet och som en självständig rörelse i Israel.

Judarna var alltså uppdelade i två grupper enligt den syn de hade på Jeshua ben Josef (Josefs son) och den ställning de intog till honom. De hade bara två valmöjligheter: antingen accepterade de Jeshua som Messias eller förkastade de honom som en inkräktare. Det fanns inga andra val då, liksom det inte finns andra val nu eller i morgon.

Genom att inte se Jeshua som Israels Messias uppstod många teologiska frågor och diskussioner med utgångspunkt från Skrifterna, t.ex. frågor gällande offerlammet på Jom Kippur (försoningsdagen). Kunde man jämföra detta offer i Jerusalems Tempel med det fullkomliga offret av Messias, Guds lamm som offrades för våra synder på Golgata? Sådana teologiska diskussioner tvingade båda parterna att skriva ner sina synpunkter. Den messianska rörelsen uttryckte sig i apostoliska brev och andra nytestamentliga Skrifter. De icke-messianska judarna utarbetade också egna litterära skrifter.

3.2. Utöandet av auktoritet

Den andra viktiga faktorn gällde utöandet av moralisk och andlig auktoritet över folket. Alltifrån Jeshuas tid tolkade hans efterföljare Skrifterna som han lärt dem men de tog också hänsyn till att apostlamötet i Jerusalem inte antog hela den tolkning som de icke-messianska judarna stod för. Tillämpningen av instruktionerna för dagligt liv som Mose gett låg nu i händerna på den messianska rörelsen. Den accepterade inte längre Stora Rådet som auktoritet över dem som trodde att Jeshua var Messias. Detta vidgade gapet i den judiska församlingen mellan dem som följde Jeshua som Messias och dem som följde de rabbiner som förkastade honom.

3.3. Inre förföljelser

Den tredje viktiga faktorn är de förföljelser och det våld som användes för att stoppa den messianska rörelsen, vilken började anses som kättersk inom judendomen. Stora Rådet började straffa och förfölja de messianska judarna i lydnad för sina lagar och auktoriteter och med stöd av Rom. I Apostlagärningarna finner vi många exempel på förföljelser mot de messianska judarna (Apg 4:1-3; 5:17-18, 40-42; 8:1,3; 11:19,12:1-5). Redan på Jeshuas tid ”hade judarna kommit överens om att den som bekände Jesus som Messias skulle uteslutas ur synagogan” (Joh 9:22).

4 Det första judiska kriget mot Rom år 67 e.v. t.

Vid denna tid fanns det också politiska motståndsrörelser med seloter och cikarier som pådrivare som eggade Israels folk till uppror mot romarna. Då romarna fick veta detta förklarade de krig mot judarna. Det var år 67 e.v. t.

Historien säger oss att när kejsar Nero vid denna tid dog, uppstod det ett politiskt vakuum som ledde till inbördeskrig i Europa. Judarna hoppades på att alla landsförvisade judar skulle återvända (en miljon av dessa bodde i området nordöst om floden Eufrat och ytterligare sju miljoner var spridda i det romerska imperiet). Dessa borde bli en tillräckligt mäktig styrka för att bryta det romerska oket. Omkring tre miljoner judar bland de olika grupperna kallades till strid mot romarna. Man räknade med att omkring 500 000 skulle vara villiga att gå ut i krig.

Romarna hade, på sitt territorium i Israel, en grupp soldater, högst 3000 män, men deras militära, ekonomiska och taktiska överlägsenhet var oövervinnelig. De romerska soldaterna var välutbildade medan judarna, ledda av seloter och cikarier var frivilliga utan militär erfarenhet. På grund av det faktum att Israel inte hade en nationell armé, kunde romarna inta stad efter stad och hade strategi för att besegra hela nationen.

De messianska judarna deltog inte i kriget därför att Jeshua uppmanat dem att inte göra det (Matt 24:15-17; Luk 21:20-21). Frånvaron av de messianska judarna i kriget mot romarna var en viktig faktor, när man tänker på vad som hände under den brytningsprocess som ägde rum mellan de icke-messianska judarna och de messianska. Det finns inga historiska anteckningar om att någon enda messiansk jude dog i detta krig mot Rom.

Vespasianus startade kriget mot judarna i Galileen och intog stad efter stad. Då han stod i begrepp att inta Jerusalem kallades han tillbaka till Rom och utnämndes till kejsare. Hans son Titus fick ta över de vältränade soldaterna på ca 80 000 man. Sex månader senare, sedan de intagit Jerusalem den 9:e Av, kunde de förstöra staden. Det var samma datum som en annan hednisk härskare, den babyloniske Nebukadnessar, hade förstört den heliga staden sexhundra år tidigare (Jer 39:1-2).

De messianska judarnas flykt till Pella blev en avgörande faktor. Den framkallade mycket smärta och bidrog till skilsmässan mellan de messianska judarna och de icke-messianska. De icke-messianska anklagade de messianska för kätteri medan de messianska pekade på Jerusalems förstörelse som tecken på straff för förkastandet av Jeshua som Messias. Mer än en miljon judar dog under detta krig och majoriteten av de överlevande såldes som slavar och spreds över hela det romerska riket, framför allt till Spanien.

5 Javne som rabbinskt centrum

Romarnas seger över Jerusalem eliminerade sadduceer, seloter, cikarier m.fl. och lämnade fariseerna som enda kraftfulla parti tillsammans med de messianska judarna som också fanns kvar. Rabbi Yochanan ben Zakkai som var ledare för de icke-messianska stod inför många uppgifter för att rädda den judiska nationens framtid. Den traditionella judendomen saknade nu den tidigare mångfalden och blev enhetlig i struktur och innehåll och leddes nu av fariseer. Den judendom som fariseerna

utvecklade kom att kallas rabbinsk judendom och fick sitt säte i Javne. Den hade nu många uppgifter framför sig.

Först måste den nya situationen tolkas och anpassas till det faktum att Jerusalem med sitt Tempel inte längre fanns. Hur skulle nu tillbedjan ske? För det andra måste man ena landet och bygga upp nationen på nytt. För det tredje måste olika religiösa grupper hindras från att sprida sig, bland vilka den messianska rörelsen var den viktigaste.

Två mycket viktiga beslut gjordes i Javne. Man bestämde vilka Skrifter som skulle ingå i kanon och räknas som gudomligt inspirerade. Det blev 39⁴ stycken som vi nu känner till som det Gamla testamentet. Man skapade också en ny liturgi. Den utformades så att de messianska inte skulle känna sig hemma i synagogan utan drivas ut därifrån. En bön författades mot de ”kätterska”, för att dessa frivilligt skulle lämna synagogorna som nu var under den rabbiniska judendomens kontroll.

Bönen, kallad Birkat HaMinim (Bönen mot kättarna), vände sig speciellt mot kättarna eller de messianska judarna. Vi bör komma ihåg att Mishna nämner sadduceerna som en heretisk sekt även om det i verkligheten var ett kamouflage i stället för att säga de messianska.

En av de seder som de troende icke-judarna lärde sig av de messianska judarna var att äta tillsammans efter sabbatens slut. Tyvärr urartade denna sed i Korint så att Paulus måste gå till rätta med de troende där (1 Kor 11:17-22). Enligt Eusebius⁵ förbjöd kejsar Trajanus dessa gemensamma måltider efter sabbaten för att hindra att en revolt skulle kunna uppstå. Detta innebar att de troende icke-judarna i stället började samlas för sig själva följande dag i stället. De icke-messianska judarna tvingades också att överge den traditionella sabbatsavslutningen för att undvika problem med Rom. Som vi kan se så började de två olika grupperna av messiastroende att samlas var för sig och vid olika tidpunkt vilket innebar att separationen dem emellan blev mera märkbar.

6 Det andra kriget mot romarna år 135 e.v. t.

En generation efter Jerusalems förstörelse trodde judarna att de skulle kunna upprätta nationen igen. Med Simon bar Kosiba som ledare började en judisk militärmakt växa fram som spreds över landet. När den judiske Rabbi Akiva förstod att Simon hade militärkunskap, gav han honom namnet ”Bar Kochba” (Stjärnans son) i tron att han var den som den messianska profetian i 4 Mos 24:17 talar om och förklarade honom därför som Israels Messias.

Utnämningen av Simon bar Kosiba som Messias skapade stor besvikelse inom den messianska rörelsen som till slut drog sig undan all inblandning i militära aktioner. Detta blev den slutliga brytningen mellan rabbiniska judar som stödde kriget och de messianska som motsatte sig det.

Med rabbiniskt stöd började kriget mot Rom år 132 e.v. t. Romarna svarade på anfallet under ledning av kejsar Hadrianus, som personligt åtog sig att utplåna alla judar och att fullständigt krossa Israel. Judarna blev på nytt besegrade och mer än en halv miljon

⁴ 39 i svensk Bibel där tre böcker delats i två vardera: Samuelsböckerna, Kungaböckerna, Krönikeböckerna.

⁵ Eusebius, kyrkohistoriker från 300-talet.

judar dödades. Dessutom blev de viktigaste städerna tillsammans med Jerusalem helt ödelagda. Där Templet för JHVH en gång stått restes en staty av den hedniska guden Jupiter och de judar som överlevt såldes som slavar och spreds ut i det romerska imperiet.

På romersk befallning förklarades Jerusalem som förbjudet territorium för judarna och fick sitt namn utbytt mot "Aelia Capitalina" för att hedra kejsar Hadrianus. Landet Israel gavs namnet Palestina för att fullständigt utplåna Israel från historien.

7 De heliga Skrifterna

En annan viktig tilldragelse som bidrog till skilsmässan mellan de rabbiniska judarna och de messianska var de heliga Skrifter de båda använde i sin undervisning. Inom den messianska rörelsen skrevs de Skrifter som kom att kallas det "Nya testamentet" och inom den rabbiniska judendomen skrevs den muntliga lagen ner under namnet Mishna; båda dokumenten var tillgängliga efter år 220 e.v. t.

De rabbiniska judarna lärde att när Gud gav den skrivna Torahn, gav han också en muntlig. Denna muntliga Torah skulle leda folket i förståelsen för den skrivna Torahn, förklara den och visa på hur den skulle tillämpas. De rabbiniska judarna betraktade alltså den muntliga Torahn som lika gudomligt inspirerad som den skrivna.

När de rabbiniska judarna förkastade Messias tog de också avstånd från den messianska judendom som var den sanna fortsättningen på den bibliska judendomen. Denna realitet upprättade en klar princip, märkbar i teologin och i historien. Messiansk judendom var den autentiska judendomen, representerad av kvarlevan av Jeshuas efterföljare från Juda hus och från Israels hus.

8 Det nya ledarskapet

Beroende på ovanstående fakta följde hedningarna i den messianska rörelsens spår, och kristendomen uppstod eftersom Israel och Jerusalem inte längre var tillgängliga för judarna. De messianska judarnas ledarskap började vackla på grund av romersk förföljelse och det judiska folkets förskingring efter upproret år 135 e.v. t. Då judiska ledares antal minskade, utvecklades ett nytt ledarskap inom den messianska rörelsen. Detta var möjligt på grund av både inre (framkallat av människorna själva) och yttre (Rom) politiska förhållanden som tvingade de messianska judarna att dra sig tillbaka mer och mer från det ledarskap de haft.

Även om vi genom Eusebius "*Kyrkohistoria*" vet att efter romarnas första förstörelse kom tretton ledare tillbaka till Jerusalem för att leda den messianska rörelsen, från år 132 till 135 då andra kriget mot romarna ägde rum, så är sanningen den att efter det andra krigets slut då romarna segrat, måste de omvända hedningarna ta över ledarskapet då judiska bröder saknades. Detta orsakade den totala brytningen mellan de rabbiniska judarna och den messianska rörelsen, men det betydde också försvinnandet av messiansk judendom och kristendomen började växa fram och ta dess plats.

8.1. Grekisk filosofi påverkar den messianska tron

Låt oss komma ihåg att de nya ledarna för den messianska rörelsen nu inte längre var judar och att deras filosofiska skolning var av grekiskt ursprung. De trodde att för att vinna "den romerska världen" vilken dominerades av grekisk filosofi, måste man använda begrepp från Platon och Aristoteles. Avsaknad av judisk bakgrund hos det nya ledarskapet för den messianska rörelsen och den starka påverkan de nya ledarna fått av grekisk filosofi ledde till att grekisk filosofi introducerades och införlivades med den messianska tron. Den hedniska påverkan som gradvis trängde in, förändrade den messianska rörelsen så att den inte längre liknade sitt hebreiska ursprung. Införandet av platonism och nyplatonism genom de icke-judiska ledarna skapade en ny och fullständigt annorlunda "religion". Något skilt från messiansk judendom uppstod; detta nya blev känt under namnet "kristendom".

8.2. Introduktion till den dualistiska platonismen

Platon lärde att den fysiska och materiella världen, inklusive våra fysiska kroppar, av naturen var ond. Bara tankarna och det andliga var verkligt gott. Enligt hans åsikt var kroppen själens fängelse. Frälsning fick man om man lyckades göra sig av med allt materiellt och hänge sig åt det "ideala" och "andliga". Platonismens förhoppning var att anden skulle befrias från kroppens fängelse och förenas med det gudomliga genom studier och förvärvandet av filosofisk kunskap.

Dessa idéer började introduceras i den messianska rörelsen. De troende började tänka att världen var kanske inte deras hem; de var på väg, och det slutliga målet var himlen, inte jorden. De glömde vad Jeshua hade sagt: "Saliga är de ödmjuka, de skall ärva jorden" (Matt 5:5), och hur han bad: "Jag ber inte att du skall ta dem ut ur världen" (Joh 17:15). Slutligen hade han befallt dem: "Gå ut i världen" (Matt 28:19). De icke-judiska ledarna började nu undervisa på ett helt annat sätt än de messianska, vilket så småningom ledde till isolering, skilsmässa från livet själv och upprättandet av kloster.

Gud hade sagt: "Det är inte bra för mannen att vara ensam. Jag skall göra en medhjälpare åt honom" (1 Mos 2:18), men nu började man se på äktenskapet som ett lägre stånd. Man började i stället glorifiera celibatet. I stället för att gifta sig och bygga upp starka troende familjer avsåg sig männen "köttets njutning" och blev präster. Det "andliga" blev synonymt med "ogift" och "miserabel".

Nyplatonismen delade upp världen i det sekulära och det heliga. När detta synsätt trängde in i den messianska rörelsen förlorade man helhetssynen på livet där tillbedjan och dagliga sysslor inte skildes åt. Nya typer av troende växte fram: en med sakral funktion i kyrkan och en annan med sekulär funktion utanför.

Frälsning blev ett sätt att fly från världen i stället för ett hjälpmedel att rädda den. Detta ledde till att medvetenheten om Riket förlorades och ersattes med medvetenhet om himlen. Tron blev ett tänkesätt snarare än ett sätt att leva. Ord, läror och trosbekännelser fick ersätta ett liv, som förde med sig rättfärdiga gärningar som ett resultat av frälsningen.

Den individuella tron fick ersätta församlingens tro. Tanken på familj och gemenskap började avta och ersattes av självständiga värderingar. I grund och botten vacklade tron

hos de omvända hedningarna vilket blev resultatet då deras gamla syn på livet mötte Messias och biblisk judendom. Platonism och nyplatonism blev det som gav kulturell växtkraft åt kristendomen beroende på dess skilsmässa från den messianska judendomen som är det naturliga olivträdet vars herre är Messias Jeshua.

9 Början av kristen antisemitism

Genom allt som hände blev de kristna ledarna antisemiter. De glömde sina judiska trosrötter och införde grekisk filosofi i kyrkan. Detta ledde till skilsmässa mellan den messianska rörelse som Jeshua och apostlarna stod för och den rörelse som initierades av de icke-judiska kyrkliga ledare som drevs av grekiskt-filosofiskt patos. Kristendomen tog inte bara avstånd från den messianska judendomen; den blev dess värsta fiende. Vi ska se på några exempel.

9.1. Justinus Martyren (100-165 e.v. t.)

Justinus Martyren hade två huvudpunkter på sitt program. Först ansåg han att förbundet mellan Gud och judarna var upphävt och inte längre gällde. För det andra hade de omvända icke-judarna ersatt judendomen i enlighet med Guds försoningsplan.

9.2. Ignatius av Antiokia (100-200-talet)

Ignatius predikade att om någon firar påsk tillsammans med judarna eller använder symboler för den judiska högtiden skulle denne anses som i samförstånd med ”dem som dödade Herren”.

9.3. Tertullianus (160-220)

Tertullianus var en av de mest inflytelserika kristna på sin tid. Hans teologi blev grunden till det som vi i dag känner som kristendom. Han skrev en avhandling med titeln, *Mot judarna*, i vilken han anklagade alla judar för Jeshuas död.

9.4. Clemens av Alexandria (150-215)

Clemens lärde att den grekiska filosofin var ett bättre verktyg för icke-judarna för att förstå ”Jeshua” än de judiska Skrifterna. Grekisk filosofi var alltså bättre än Tanach⁶ för att förklara Jeshua som ”Logos” (Ordet).

9.5. Origenes (185-253)

Origenes anklagade judarna för konspirationer kring ”Jeshuas” död. Han utvecklade också en skola i Alexandria som centrum för undervisning i teologi med användning av den allegoriska metoden för bibeltolkning som den enda giltiga. Enligt Origenes skulle inte ordet tolkas bokstavligt om det inte tydligt framgick av sammanhanget utan han föredrog den allegoriska metoden. Med den metoden kunde han ”förändliga” och ”omtolka” Skrifterna. Denna allegoriska metod förde med sig ett förnekande av Skrifternas primära betydelse. Detta blev ödeläggande för teologin. När därför

---

⁶ De hebreiska Skrifterna = GT.

exempelvis ämnet ”Israel” behandlades av den alexandrinska skolan sågs det med den allegoriska tolkningsmetodens ögon och öppnade på så sätt en väg för ersättnings-teologin genom vilken den kristna kyrkan sågs som det ”Nya Israel”. Kyrkan lärde sedan att varje förbannelse, som uttalats i Skrifterna, var för judarna och det ”fysiska Israel” medan alla välsignelser var ämnade för kyrkan eller det ”andliga Israel”. Alltsedan dess har två Israel existerat i de flesta kristnas tankevärld.

Utan att inse att denna teologiska dualism sätter det fysiska mot det andliga och placerar det fysiska i en lägre klass, ledde denna syn till att på ett raffinerat sätt föra in antisemitiska tankar hos de troende.

Origenes upprättade inte bara skolan i Alexandria utan grundade också en annan i Caesarea. De studenter som senare skulle bli pastorer och kyrkliga ledare och som studerat vid dessa båda teologiska skolor var alltså undervisade enligt den allegoriska tolkningsmetoden av Skrifterna och i ersättningsteologi.

9.6. Eusebius (263-339)

I Caesarea lämnade Origenes efter sig sin vän och lärjunge Panfilus som ledare för det teologiska center från vilket Eusebius fick sin examen. Han har senare blivit kallad ”kyrkohistoriens fader” på grund av sina skrifter om kyrkans första år. Han utnämndes till biskop i Caesarea och blev senare vän och personlig rådgivare till kejsar Konstantin, som förklarade ”kristendomen” som Romarrikets officiella religion.

Eusebius som använde den allegoriska bibeltolkningsmetoden sökte klart bevisa att förbannelserna i Tanach var avsedda för judarna och välsignelserna för de kristna. Kyrkan som såg sig själv genom Eusebius ögon trodde sig vara Guds ”nya och sanna Israel” och att kyrkan hade ersatt det fysiska Israel och det judiska folket såväl som deras förbund med Israels Gud. Under denna process var det Origenes sätt att se som dominerade hans lärjungar.

9.7. Johannes Chrysostomos (344-407)

Som biskop i Antiokia och sin tids främste förkunnare lärde Johannes Chrysostomos sina lärjungar att Gud aldrig skulle förlåta judarna och att han i själva verket hatade dem. Han lärde dem också att det var en kristens plikt att hata judarna. Vidare framhöll han att det var judarna som dödade Messias och att de tillbad djävulen. I ett av hans budskap möter vi följande påstående: ”Synagogan är värre än en bordell ... djävulens tempel ... den plats där Kristusmördarna möts ... ett hus värre än ett dryckeshus ... en tjuvhåla ... en boning för ondskan, tillflykt för djävulen ... ett missfoster ... För min del hatar jag synagogan och jag hatar judarna av samma orsaker.”⁷

---

⁷ Malcolm Hay, *The Roots of Christian anti-Semitism*, N.Y.: Liberty Press, 1981.

9.8. Hieronymus (345-420)

Hieronymus var den som först översatte Bibeln till latin. Den är känd under namnet ”*Vulgata*” och är katolicismens officiella version av Bibeln. Hieronymus lärde sina studenter att judarna inte kunde förstå Skrifterna och att de skulle förföljas och tvingas att bekänna den ”sanna tron”. Hieronymus bidrog också till att upprätta tanken på ”Messias andliga kungarike” genom kyrkan och det romerska imperiet.

9.9. Augustinus (354-430)

Augustinus är kanske den viktigaste teologen någonsin inom kyrkan. Han tillämpade, den allegoriska bibeltolkningsmetoden som han lärt sig av Origenes. I ett av sina arbeten, *Gudsstaten*, förklarade han att det kungarike som bokstavligt utlovats till Israel skulle förstås andligt. Han förnekade ett framtida 1000-årsrike på jorden med en verklig Messias som regerade världen från Jerusalem. I stället talade han om ett andligt rike i hjärtat, genom kyrkan, inte genom Israel. Han lärde vidare att man redan levde i 1000-årsriket, och att Guds kungarike var den heliga Kyrkan. Om man blev medlem i Kyrkan blev man medborgare i det nya Jerusalem som var andligt, inte bokstavligt. För Augustinus var djävulen redan bunden och de kristna höll på att upprätta Guds regering på jorden.

Han lärde också att när de kristna besegrat hela världen med hjälp av det romerska riket skulle Jeshua komma tillbaka, för andra gången, och evigheten skulle börja. Han förutsåg en ”triumferande” kristen kyrka som skulle använda sig av alla medel, inklusive det ”heliga imperiet”, för att tvinga kristendomen på hela världen, också på judarna som skulle hamna i förvirring och då köpas som slavar åt de kristna.

Augustinus lärde sina studenter att judarna borde dö, men i stället för att döda dem skulle de tvingas ”leva i slaveri i våra städer” för att bli vittnen till sin egen dom och förintelse liksom till kristendomens seger. Frånvaron av messianska judar i församlingen var huvudorsaken till varför anklagelser som ”Kristusmördare” kunde göras mot judarna. Denna tanke har fullständigt trängt igenom i kristenheten och blivit ett antisemitiskt vapen i århundraden.

”Judarna” dödade inte Messias. Det var i stället en grupp judar som korruperats genom romersk politik, och som styrde invånarna genom sin position och sitt samarbete med ockupationsmakten, som stod bakom Messias död. Bland dessa fanns det många som inte hade något att göra med hans död, som t.ex. Nikodemus, som var en av medlemmarna i Stora Rådet.

Den messianska rörelse som initierats genom Jeshua växte enormt och blev den största i historien bland judarna. De som följde Jeshua var oövervinneliga. Det var bara en liten grupp politiska och religiösa ledare som ville eliminera honom av teologiska, politiska och moraliska orsaker.

Messias död var profetiskt förutsagd (Jes 53:10; Dan 9:26; Sak 12:10) och det var också skälet till att han uppträdde. Jeshua säger själv till sina lärjungar: ”Måste inte Messias lida detta för att gå in i sin härlighet?” (Luk 24:26).

Det var inte bara judarna som var involverade i processen när det gällde domen mot Jeshua och hans död utan också icke-judarna. Apostlagärningarna säger oss att vid Messias död deltog både judar och icke-judar. Detta hänvisas till i Apg 4:27: "Ja, de gaddade sig verkligen samman mot din helige tjänare Jesus, som du har smort, Herodes och Pontius Pilatus tillsammans med hedningarna och Israels folk." Men bakom allt detta fanns Guds plan: "... för att utföra vad du i din makt och genom ditt beslut hade förutbestämt" (Apg 4:28). Utan Messias död skulle det inte ha funnits något hopp, varken för judar eller för icke-judar. Anklagelsen mot judarna som Kristusmördare saknar profetisk, teologisk och moralisk grund.

10 Den hedniska kulturen och Kyrkan

Från och med 200-talet var skilsmässan mellan synagogan och kyrkan en realitet. Två helt skilda vägar hade skapats. Eftersom messianska judar måste fly på grund av romarnas förföljelser mot dem, blev deras antal allt färre så att de till slut blev en minoritet i "den triumferande kyrkan" som etablerats. Denna lilla grupp spreds allteftersom ut i det romerska imperiet, förlorade sin identitet och assimilerades i de olika kristna församlingarna i imperiet.

10.1. Hednisk kultur och uppenbarad kultur

Med bara en kyrka som hade politisk och ekonomisk makt i sina händer, förstod den nyfödda kristenheten sin "heliga uppgift" att predika tron över hela Europa. Då började kristendomens imperialism. Människor som kunde få fördelar i imperiet blev "kristna" för politiska och sociala orsakers skull. Detta öppnade dörren för hedendomen som började invadera kyrkan. Med syftet att kunna behålla de omvända människorna i kyrkan tilläts de att ta med sig sina egna trosuppfattningar, i hopp om att de senare skulle överge dem ... men detta hände inte; tvärtom, hedendomen levde kvar och blev tongivande.

För att å andra sidan, eliminera allt som hade med judendomen att göra gjordes ett antal förändringar i kalendern. En ny kultur växte fram, den kristna, som skildes totalt från den judiska. Det fanns två viktiga faktorer i denna process.

10.2. Ett nytt datum för Messias uppståndelse

Till den klyfta som redan fanns mellan rabbinska och messianska judar och senare mellan kristendom och messiansk judendom lades också skapandet av ett nytt datum för Jeshuas uppståndelse.

Uppståndelsen och påskan inföll på olika dagar. Enligt 3 Mos 23:5-8 ägde påskfirandet rum den 14 i första månaden, vilket är månaden Aviv eller Nissan i den judiska kalendern. Det var just den dagen vid påskfirandet som Jeshua blev korsfäst. Skrifterna säger att han uppstod på första veckodagen *efter påskfirandet*, inte på första söndagen efter vårdagjämningen efter fullmånen.

Den ursprungliga messianskt-judiska församlingen firade alltid uppståndelsen på den dag som var föreskriven i Bibeln. Både det Nya testamentet och historien vittnar om att de troende bland icke-judarna firade de bibliska högtiderna som deras judiska bröder i synagogan lärt dem. Bland annat en predikan av Melito, biskop i Sardes, år 160,

bekräftar detta förhållande, då man åtminstone i hans församling firade påsk i full samstämmighet med den undervisning som de messianska judarna gjorde.

Men senare ändrades datum för påskfirandet. Vem gjorde det? Vem hade auktoritet att ändra datum för Herrens påsk? När ägde denna förändring rum? För att svara på alla dessa frågor är det nödvändigt med några förklaringar.

10.3. Den romerska kalendern antas

Under andra århundradet började de kristna kyrkorna i romarriket använda sig av den romerska kalendern i stället för den judiska. Delvis berodde detta på de beslut som kejsar Hadrianus tog efter segern över judarna.

Israel och judarna hade alltid varit en nagel i ögat på romarna, och då kriget var över ville Hadrianus försäkra sig om att judarna aldrig mer skulle våga sätta sig upp mot Rom. Därför ville han införa den mest aggressiva form av disciplinär åtgärd som kunde tänkas, med ett enda syfte: att utplåna judarna och judendomen. Hadrianus förbjöd firandet och iakttagandet av alla de hebreiska högtiderna och både messianska judar och icke-messianska judar skickades bort från Rom och förbjöds att komma tillbaka. Eusebius säger att ”judarnas olyckor fortsatte att växa genom att de drabbades av sjukdomar av olika slag”.

Situationen var spänd fram till det ögonblick då de messianskt-judiska församlingsföreståndarna (Eusebius säger att det rörde sig om ett 15-tal) som funnits i Jerusalem alltsedan apostlarnas dagar ersattes av andra som var pro-romerska eller av icke-judisk börd.

De kejserliga påbuden mot Israel, judarna och judendomen vare sig rabbinsk eller messiansk, banade vägen för Kyrkan, som *nu bestod enbart av icke-judar*, att överge det judiska kalendersystemet och anta det romerska.

Som vi vet så reglerades den judiska kalendern efter månen medan romarnas kalender reglerades efter solen. Judarna firade högtiderna i strikt överensstämmelse med den kalender som reglerades efter månen.

Efter år 135 då Rom för andra gången förstörde Jerusalem och gav landet Israel namnet ”Palestina” för att hedra de filisteiska gudarna, började saker och ting förändras drastiskt. Allt som hade anknytning till judiskt eller till judendomen förkastades av det romerska riket.

Eftersom de kristna nu (år 190) levde åtskilda från sina judiska bröder av vilka de fått evangeliet, började de överge sitt hebreiska arv och antog den romerska kalendern. Detta var möjligt på grund av tre inflytelserika biskopar av icke-judisk börd. Dessa tre var Roms biskop Viktor, Cecareas biskop Teofilus och Jerusalems biskop Narcissus. Eusebius berättar att dessa tre biskopar, under Roms auktoritet, ändrade datum för Herrens uppståndelse så att det inte stämde överens med Bibeln. Det finns historiska vittnesbörd som bevisar, att då de messianska judar som var församlingsledare i Jerusalem före det andra kriget fick höra att de icke-judiska troende tänkte ändra kalendern, skrev de ett brev och vädjade till dem att inte ändra datum, varken för påskan eller för Herrens uppståndelse. Ett citat från historikern Epifanus säger: ”Ni ska inte

ändra tideräkningen utan ni ska fira högtiderna på samma datum som era bröder bland de omskurna. Ni ska komma ihåg påsken.”

Trots denna begäran från sina messianska judiska bröder beslöt Roms biskop att inte bry sig om deras brev. Med stöd av biskopen i Caesarea som nyligen installerats i Jerusalem togs beslut om ett nytt datum för påsken och ett nytt datum för uppståndelsen. De tre biskoparnas inflytande över församlingarna var så starkt att majoriteten följde sina ledare i olydnad och uppror mot Guds förordningar och mot de messianska ledarnas förmaningar.

10.4. De östliga kyrkornas reaktion

Inför ovanstående förslag reagerade biskoparna i den östra delen av imperiet negativt. En av dessa biskopar, Polykarpus, skrev till Roms biskop Viktor bland annat följande:

”Vi vill inte fira den dagen (uppståndelsen), vi vill inte ta ifrån eller lägga till... Filippus, en av de tolv apostlarna gjorde likadant ... hans döttrar också ... så gjorde Johannes som begravdes i Efesos ... så gjorde Polykarpus från Smyrna ... alla handlade de i enlighet med evangeliet och firade påsk den 14 i månaden Nissan. De ändrade inte detta utan följde trons regler liksom min familj har gjort, likaså biskoparna. De har alltid tagit i akt den dag då man tar bort det syrade brödet från sina hus. Nu, mina bröder, efter att ha tjänat Herren i 65 år och efter att ha studerat Skrifterna grundligt, säger jag er, att inte bli panikslagna av dessa saker som ni beordrar för att skrämma mig, ty det finns sådana som var större än vad jag är och de sa: ”Man måste lyda Gud mer än människor.”

Sedan detta brev hade sänts till Roms biskop, befallde han att bannlysa alla församlingarna i området liksom alla andra kyrkor som hade tagit samma beslut.

10.5. Kejsar Konstantins roll

Detta ställningstagande förde med sig strider i imperiet som varade till följande århundrade, när frågan togs upp vid kyrkomötet i Nicea, år 325, under kejsar Konstantins ledning. Han inbjöd 300 biskopar⁸ till ett möte i Nicea och betalade för deras resa och uppehälle. Ingen av de judiska ledarna inbjöds till detta möte. Kyrkomötet bestämde till slut att alla kristna kyrkor skulle fira påsken och uppståndelsen samtidigt. Inte så som judarna gjorde utan så som biskop Viktor i Rom tidigare befallt; alltså första söndagen efter fullmånen efter vårdagjämningen. Kejsaren som var det politiska och det kyrkliga överhuvudet undertecknade beslutet. Sedan hade kyrkorna inget val; de måste rätta sig efter kejsarens påbud. Konstantin skickade senare ett personligt brev till alla kyrkorna och bekräftade kyrkomötets beslut. Kejsarens auktoritet gjorde brevet snarare till ett informationscirkulär än ett enkelt brev eftersom det var ett regeringsbeslut med mandat från det ”heliga romerska riket”. Följande är en del av det brevet:

Från kejsar Konstantin till Kyrkorna:

---

⁸ Tidiga historiker gör olika bedömningar om hur många biskopar som var närvarande, från 250-320. Athanasius säger 318. [Wikiversity.org/wiki/Council_of_Nicea_\(325_AD\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Council_of_Nicea_(325_AD)).

”Efter att ha upplevt den gudomliga godheten i Statens återfödelse tror jag att det är mitt ansvar att se till att denna stora folkmassa som katolska kyrkan omfattar bevaras i en och samma tro genom kärlek och harmoni i en gemensam hängivenhet mot den allsmäktige Guden. Med avseende på påskens heliga dag beslutades det enhälligt att den ska firas på samma dag överallt. Därför vill vi göra den vacker och hedervärd genom en högtid där vi kan få ta emot hopp om odödlighet. Vi tror att det skulle vara en skam att bevara denna högtidliga tradition genom att följa sederna hos dessa orena och eländiga judar, som har orenat sina händer med detta horribla brott; de är också fullkomligt blinda. Det är rätt att förkasta dessa människors seder. För alla framtida generationer ska vi bevara detta firande, och vi ska inte ha någonting att göra med de upproriska judarna ... det är nödvändigt. Vi ska därför korrigera ovanstående så att vi inte deltar i deras seder, ty de är Gudsmördare. Därför har vi funnit det lämpligt att för alla kyrkor, i öster såväl som i norr och söder och några i väst, fatta ett beslut om allt ovanstående. Jag har själv lovat att denna överenskommelse ska godkännas av er, vilket innebär att de seder som råder i staden Rom ska råda i alla andra områden (som formar imperiet). Vi ska inte ha några relationer med dessa orena judar, det är vår plikt att ta emot och att fastställa detta meddelande och att ta i akt den heligaste dagen av alla ...”⁹

Kyrkomötet bestämde att om den upprättade påskdagen skulle infalla på en judisk påsk skulle den flyttas till följande söndag för att ”inte ha något att göra med judarna”. Vi kan alltså se att kyrka och stat enades under Konstantins auktoritet. Från och med detta beslut som togs vid kyrkomötet i Nicea skulle svärd användas mot dem som protesterade. Kyrkomötet befälde att de upproriska skulle dödas eller landsförvisas till någon romersk ö.

De flesta som blivit kristna senare har inte vetat om vad som hänt utan ärvt denna kristna kultur som så fullständigt bröt med den messianska judendomen. Och fortfarande är det Rom som kontrollerar de troende bland icke-judarna.

10.6. En märklig tillfällighet

Det är intressant att notera att det datum för påskfirandet som antogs av kyrkomötet i Nicea sammanfaller med firandet av den hedniska gudinnan Astarte som har att göra med fruktbarhet. Mytologin säger att hon sparkades ut ur himlen och föll till marken och förvandlades till en hare som hade relationer med den egyptiska ”fågel Fenix” och som hade ägg. Den som fann äggen skulle få en speciell kraft för fertilitet.¹⁰

Den första dagen efter vårdagjämningen, samma dag som kyrkomötet i Nicea hade bestämt för firandet av uppståndelsen, brukade hedningarna gå upp tidigt på morgonen för att tillbe solen och sen skicka barnen ut i naturen för att leta efter ägg som hararna lämnat och som man trodde skulle ge framgång och lycka. Härifrån kommer seden med ”påskhare” och ”målade ägg” som man finner hos många ”kristna” församlingar i Nordamerika och Europa.

Den romerska kalendern började alltså praktiseras i stället för den bibliska. De kristna övergav firandet av den bibliska påsken samtidigt som judarna firade den. I stället

⁹ Eusebius, *Life of Constantine*, 3:18-19, Grand Rapids, Michigan, 1979.

¹⁰ Funk & Wagnall's New Encyclopaedia, 1988.

övergick man till att fira påsken samtidigt som romarna firade gudinnan Astarte eller Ishtar eller Eastre varifrån det engelska ordet Easter har kommit.

10.7. Långfredagen

Förändringarna i kalendern förde med sig att man började fira Herrens korsfästelse på fredagen och uppståndelsen på söndagen. Sedermåltiden i sin hebreiska kontext utelämnades helt och man skildes från den hebreiska kalendern.

När moderna kristna i dag firar långfredag och påsk har det mycket litet samband med Israel eller med den hebreiska sedermåltiden eller med judendomen. Dessa band bröts av Rom i dess försök att skilja sig från ”det äkta olivträdet” varifrån de troende icke-judarna hade sitt ursprung. Därför har de troende inom kyrkan missat något väsentligt från den rika sav som ”det ädla olivträdet” har att ge.

10.8. Introduktion till andra högtider

De hebreiska bibliska högtiderna med en stor messiansk uppenbarelse övergavs alltså, dessa högtider som Gud gett till Israel och som den troende av icke-judiskt ursprung fått med sig från början genom sin anknytning till det judiska. I stället introducerades andra, utan bibliskt ursprung. Romarna tillbad solen. De trodde att den var född den 25 december, därför att det verkade som om den då lyste klarast av alla årets dagar.

Romarna såg judendomen som en degraderad religion som man var misstänksam mot och som man trodde motverkade kulturen i det romerska imperiet. Detta banade väg för de kristna som kom från hedendomen utan referenser till den väletablerade messianska församlingen i Jerusalem, så att de började etablera söndagen som en passande dag för gudstjänst. På så sätt smälte de kristna in bland mängden, och de romerska myndigheterna kunde inte så lätt misstänka dem om de möttes på samma dag som hedningarna som tillbad solen.

Den kejsrerliga antisemitismen låg dold också hos de kristna. Justinus Martyren, exempelvis, en av de apostoliska fäderna och en av den tidens viktigaste kristna ledare, som levde efter det andra kriget mellan judar och romare påstod att Gud gett sabbaten till judarna ”som straff för deras trolöshet”. Den kristna antisemitismen ledde till att kyrkan i Rom tog initiativ till en fastedag på lördagen (sabbatsdagen) för att hindra de troendes gemensamma måltid med brödsbrytelse på denna dag.

Påven Sylvester (år 330) befallde att på lördagen skulle man ha en sorgedag med tanke på Jeshuas död och att de kristna inte skulle ha den som regelbunden gudstjänstdag. Det var ingen vanlig dag då man skulle fira gudstjänst. Man ville ”inte ge intryck av att tillbe tillsammans med judarna eller på samma tid som de tillbad”.

Att fasta på lördagen och fira gudstjänst på söndagen blev ett sätt att anpassa sig till det romerska samhället och som ledde till att man vände ryggen mot Israels Gud, Hans ord, och Hans folk, judarna. Från och med nu såg inte romarna de kristna som judar eller som relaterade till judendomen. De sågs som något annorlunda, som ett romerskt fenomen som inte hade något med Israel att göra.

Det fanns dock ett problem: de kristna ledarna var inte hedningar, teologiskt sett. De var kristna som kommit från hedendomen. De såg farorna med hedendomen och försökte hindra dess inträde i kyrkorna men slutligen gav de kristna upp och lät sig påverkas av den romerska kulturen. De föll i samma fälla som Jerobeam (1 Kung 12:25-33), som trodde att om folket gick till Jerusalem och identifierade sig med Torahn skulle han förlora i auktoritet, popularitet och slutligen sin makt.

Vi bör komma ihåg att soldyrkan var viktig i det romerska riket. Man såg solen som en allsmäktig gud. Romarna namngav sina dagar efter företeelser i universum. Planeten Saturnus, en annan av romarnas gudar, fick ge namn åt lördagen. Den var veckans första dag och söndagen, dagen för soldyrkan, var den andra. Eftersom soldyrkan blev så populär i imperiet under det andra århundradet ändrade romarna kalendern och gjorde söndagen till veckans första dag. Med denna förändring ändrades också övriga veckodagar så att lördagen blev den sjunde dagen, liksom den bibliska sabbaten var det.

Vad gjorde de kristna för att hindra de omvända icke-judarna från att fortsätta att tillbe solen? De började säga att solen representerade Kristus. De lärde också att liksom Gud på skapelsens första dag skapade ljuset så tillkännagav veckans första dag Jeshuas uppståndelse. För att bestyrka denna uppfinning misstolkade man bibelversen om ”Rättfärdighetens sol” för att få massorna att tro att söndagen var Herrens dag.

Enligt ledarna skulle detta hjälpa de nyomvända i kristenheten att känna sig hemma i sin nya tro eftersom de kunde fortsätta att tillbe på samma dag som hedningarna. I verkligheten skulle de inte byta religion, bara göra framsteg i den. Kristna ledare använde sig av romersk soldyrkan som ursäkt för att man bytt den judiska sabbaten mot den kristna söndagen.

Denna synkretism förändrade den teologiska orienteringen liksom sättet att tillbe. Allt detta hade inget att göra med Israel eller sabbaten som Gud gett sitt folk påbud om. Det var ett försök att tillfredsställa romarna och deras kultur. Tyvärr så sökte de kristna att mer behaga människor än Israels Gud.

Som ett resultat av denna förändring av teologi och tillbedjan förändrades också de kristnas mentalitet. Man upphörde att tänka som de hebreiska profeterna, Messias och apostlarna. I stället började man tänka som greker och romare. Detta förändrade också sättet att tillbe Gud. Man slutade att vända sig mot Jerusalem när man bad, som Daniel och de andra profeterna brukade göra, och som Salomo lärt dem när han byggde Templet. Nu vände sig de kristna i riktning mot solen som alla andra soldyrkare gjorde. Kyrkorna byggdes inte som synagogorna, vända mot Jerusalem, utan mot öster, varifrån solen steg upp, precis som man byggde de hedniska templen i Rom.

Kristendomen fortsatte att skilja sig alltmer från sina hebreiska rötter så att man tog avstånd från ”inymningen” i det äkta olivträdet (Israel) och planterade sitt eget vilda träd. Det var inte så Gud hade tänkt.

Kristen teologi började se judendomen som död och dess säd var inte längre användbar; visserligen var judendomen kristendomens vagga men det gällde bara för en kort tid. Kristendomens baby var född men ville inte ha något att göra med sina föräldrar. Det vilda trädets grenar började skrytsamt attackera det ädla olivträdet och skar på så sätt av

sig från den huvudgren där Gud ursprungligen placerat dem. Man förlorade banden med Israel och kristendomen gick sin egen väg.

År 339 kom ett påbud som förklarade övergång till judendomen som ett brott. Upplösningen med Israel blev än tydligare. Eftersom man den 25 december firade solgudens födelse gick man ett steg till, och år 445 beslöt Kyrkan officiellt att man skulle fira Jeshuas födelse den dagen. Man anpassade sig till den hedniska kalendern och skapade en ny högtid som inte hade sitt ursprung i Bibeln.

När därför Rom antog en ny kalender anpassade sig kristendomen efter detta samtidigt som man övergav den bibliska kalendern som användes av de messianska judarna. Eftersom Kyrkan nu hade civil makt blev dessa förändringar obligatoriska över hela Europa.

10.9. Juden blir ”hedning”

Med skilsmässan från Israel följde också förkastandet av allt som kom från Israel och från judendomen. Om en jude därför omvände sig till kristendomen var han tvungen att fullständigt förneka sina rötter och helt ändra sin livsföring. Att omvända judar till ”icke-judar” var den dåtida kyrkans huvudmål. På grund av förkastandet av sina hebreiska rötter följde människor den tolkning av den kristna tron som Rom och kristendomen föreskrev. Termen ”kristen” som från början använts i relation till hedningar som slutit sig till Israels Gud genom Messias blev något helt annat. De judar som insett att Jeshua var Messias tvingades med våld att fullständigt avsäga sig sin kultur och sitt israeliska arv. Här följer ett exempel på den bekännelse som judarna måste göra om de ville omvända sig till kristen tro:

”Jag..... avsäger mig alla judiska seder, ritualer, påbud, osyrat bröd, offer av kalvar, högtider, offer, böner, bestänkningar, reningar, avskiljningar, försoningsoffer, fasta, nymåne, och sabbater, vidskepelser, hymner och sånger och synagogans seder, judarnas vanor med mat och dryck. Med andra ord, jag förnekar absolut allt judiskt, varje lag, varje ritual, varje sed och om jag efter detta förnekande beslutar mig för att gå tillbaka till judiska vidskepelser eller om jag påträffas att äta tillsammans med judar eller fasta med dem, tala med dem i hemlighet och fördöma den kristna religionen eller tron, i stället för att förvirra dem och fördöma deras innehållslösa tro, då må Kains förbannelser och spetälska falla på mig, såväl som de rättsliga domar som jag förtjänar. Må jag då bli en styggelse i den kommande världen och min själ utkastad tillsammans med Satan och djävlarerna.”¹¹

Den institutionella kristendomen ansåg att judarna var andra klassens medborgare. Dessa etiketter fick de av lagen, som fullständigt skilde de två grupperna åt.

¹¹ David Stern, *Jewish New Testament Publications*, MFM, 1988.

10.10. Förföljelser (1000-talet – 1500-talet)

Förföljelserna mot Israel och judendomen förde själv med sig förföljelser. Ett exempel på detta är korstågen. Dessa korståg vars militära företag välsignades av Kyrkan skulle ta tillbaka det heliga landet från muslimerna och stoppa islams expansion. Detta hände under det elfte, tolfte och trettonde århundradena. Även om det fanns sådana som var ärligt motiverade för uppdraget, så var majoriteten i korstågen bara nominellt kristna. Deras enda skäl för att delta i korstågen var ekonomisk vinning. Dessa barbarer dödade inte bara muslimer utan också de judar man träffade på. Dessa krig och expeditioner ägde rum under ”kristendomens flagga”, med korset som symbol och i namnet ”Jesus”. När korstågsdeltagarna slutligen kom fram till Jerusalem lät de svärden bada i blod. De dödade muslimer och skickade judarna in i synagogor som de sedan tände på, medan de sjöng ”Kristus, vi tillber dig.”

På detta sätt, med en perverterad teologi, som resultat av separationen med Israel, trodde kristenheten att de höll på att upprätta Guds rike. Man trodde sig också ha Guds auktoritet att straffa alla som de ansåg som rebelliska syndare. Korstågens antisemitism, med användande av korstecknet bidrog ännu mer att skilja judar från kristna. Ännu i dag framkallar namnet ”Jesus” och korset känslor av skräck, fientlighet och i många fall avståndstagande hos judar.

Inkquisitionen som kom senare följde i korstågens spår. Allt vi vet är att efter korstågen började många farsoter drabba Europa. På grund av sin hälsosamma livsföring, beroende på lydnad av Guds bud, undkom i stort sett judarna dessa farsoter. De kristna anklagade då judarna och höll dem ansvariga för plågorna. De kristna ljög om judarna genom att säga att de förgiftade vatten och brunnar. De anklagades också för att döda barn och att använda deras blod under påskfirandet. Kyrkan torterade och dödade tusentals judar bara för nöjes skull. Inkquisitionen var fruktansvärd i Spanien och Portugal liksom i några av de spanska kolonierna i Sydamerika.

10.11. Reformationen (1500-talet)

Skulle reformationen föra med sig ett återvändande till det äkta olivträdet varifrån kristendomen hade avlägsnat sig? Var det så att reformatorerna höll med om separationen eller ville de återvända till sina hebreiska rötter? En snabb överblick av denna historiska process visar att reformatorerna inte ens var medvetna om skillnaden mellan deras religion och den sanna religion som Israels Gud uppenbarar. Även om de tog starkt avstånd från den romersk-katolska kristenheten lyckades de inte inse sanningen av de teologiska och historiska orsaker som lett till brytning med Israel och den messianska judendomen. Det är ett sorgligt faktum att reformatorerna felaktigt fortsatte att se kristendomen och inte den messianska judendomen som det äkta olivträdet.

Vi bör komma ihåg att från början ville inte Martin Luther bryta med den romerska kyrkan; han ville bara reformera den. Brytningen med Rom kom som ett resultat av omständigheterna. Själv accepterade han en hel del av Roms auktoritet i sin teologi, men korruptionen i kyrkan var stor och det fanns för mycket hedendom i kyrkan som Luther ville få bort. Han förklarade att den enda högtid som man borde fira var söndagen. Men det var ingen biblisk förordning utan den romerska statens påbud.

Jean Calvin¹² å andra sidan deklarerade med eftertryck att påskfirandet var något så hedniskt att han beslöt att själv inte bry sig om det och anslöt sig till Luther som ansåg att enbart söndagen skulle firas. Även om han motsatte sig det Gamla testamentet var hans opposition starkare än Luthers eftersom han trodde att det var föråldrat och utan auktoritet. Calvin trodde att Jeshua övergett den kultur och de högtider som Gud gett till Israel. Detta ställningstagande förblindade honom så att han inte såg vikten av att använda de stora teologiska och intellektuella resurserna för att försöka återföre Kyrkan med det äkta olivträdet den skilts från.

Reformatörerna bekymrade sig mer om att rena kyrkan än att teologiskt granska den. Därför etablerade de sig som en ny gren som kom från den romerska kyrkan. De avlägsnade mycket hedendom och tog itu med många förvanskningar som introducerats av Rom, men de missade att ta tillbaka arvet från olivträdet, från vars rötter Kyrkan hade avskurits.

Fastän man förkastade mycket av romersk hedendom fortsatte den protestantiska rörelsen under påvens auktoritet eftersom de ändå följde många av dess bruk och grundprinciper. Men man gick också till ytterligheter genom att ta bort alla de högtider som Gud gett till sitt folk. Protestantismen nöjde sig med att vara en reformerad katolicism. Detta fick till följd att den evangeliska rörelsen som utgick från protestantismen ärvde ”separationen” av den kultur som Gud gett Israel och de messianska judarna. ”Israel” är därför en separat fråga i majoriteten av de evangeliska samfundet, och det är något märkligt. Guds kultur ersattes av en kristen kultur. I dag är fortfarande många kyrkor under Roms herravälde och iakttar de hedniska högtider som Rom etablerat. Denna koppling till Rom är mycket farlig ur teologiska, profetiska och hermeneutiska¹³ aspekter. Brytningen med Israel ledde till ett identitetsvakuum för de troende vare sig de var av judiskt eller icke-judiskt ursprung, och man gick miste om den sav som ger näring åt olivträdet.

I Guds uppenbarelse, som den gestaltas i judisk kultur, finner vi genom Messias det maximala uttrycket för teologisk sanning vilket kristna, sorgligt nog, har gått miste om. Vi talar här inte om enkla saker som ändring av datum, kalendrar och kulturer utan om principer, auktoritet och lydnad. Vi talar om innebörd och teologiska erfarenheter som kan upprättas bara om vi återvänder till ursprunget och den huvudgren där Herren ympade in hedningarna.

De evangeliska kyrkorna följer fortfarande den undervisning som kommer från Rom. Det ser vi i dess kultur och dess seder som har fått ersätta det som har hebreiska rötter.

10.12. Den förlorade biten

Sorgligt nog är Israel den stora bit som förlorats i Kyrkan. Om vi vill få del av allt det som varje troende har fått löfte om, måste vi återvända till det ursprungliga programmet. För att kunna göra det måste vi återknyta banden med biblisk judendom.

Översättning och bearbetning: Eivor Alpsten

¹² Jean Calvin, fransk-schweizisk reformator (1509-64)

¹³ Hermeneutik, läran om tolkning av texter.

